

**PROFESORUL PETRE GHEORGHE BÂRLEA
SAU DESPRE VECHEA,
DAR NICIODATĂ VETUSTA LIMBĂ LATINĂ**

*Prof. univ. dr. Lucian CHIȘU
Institutul „G. Călinescu” al Academiei Române
Universitatea „Valahia” din Târgoviște
lucianchisu@gmail.com*

Decernarea de către Universitatea „Valahia” din Târgoviște a titlului de Doctor Honoris Causa profesorului clasicist Petre Gheorghe Bârlea a fost prefațată de apariția, într-un context biografic care vorbește de la sine despre meritele și personalitatea sa, a volumului *In honorem...*, editat prin strădaniile colegilor și discipolilor de la Universitatea „Ovidius” din Constanța, precum și a numeroșilor săi prieteni din mediul academic național și internațional.

Înaltelor sentimente existente în (deja) invocatul Liber amicorum, adevărate mărturii ale prieteniei, respectului și admirației care îi animă pe membrii confreriilor acestei profesii, i se adaugă, fastuos, Laudatio de față, merit a releva importanța contribuțiilor științifice din ariile de preocupări ale celui care devine, în această zi, membru perpetuu al Senatului universității noastre. Rândurile și referințele adunate în aceste file se doresc a fi, mai mult decât un parcurs de bilanț, o ilustrare simbolică a deceniilor de activitate laborioasă a profesorului Petre Gheorghe Bârlea, ordonată de forțele gravitaționale care i-au înrâurit în tot acest timp personalitatea de reprezentant al

Antichității clasice printre contemporani. Noi, cei care apelăm arareori la valorile trecutului, le regăsim în modelul intelectual reprezentat de profesorul slujitor al lui Ovidius, din universitatea constănțeană care poartă numele marelui exilat, retrospectiv și actualizator. O idee perpetuată de secole în sfera științelor umaniste arată că nu trebuie să ne lăsăm copleșiți de înțelesurile vocabulei „schimbare”. Meditația reflexivă și umanismul, ca esență existențială, sunt remediile prin care, mai bine de două milenii, clasicismul greco-latin rezistă oricăror schimbări, ca o „apă vie”. În ultimul timp, încă de la primii pași făcuți în noua Societate (Informațională) a Cunoașterii, am devenit beneficiarii celor mai rapide schimbări, fără precedent, de paradigmă, în plină confruntare tranzițională între avantaje și inconveniente. Inerent oricărei tranziții, care este mai mult o construcție de ipoteze dinspre prezent spre viitor, întrebările pe care le adresăm altora ori nouă înșine conțin subliminal neliniști alarmante despre regândirea armoniei din societatea globală, sub toate aspectele, în economie, religie, știință, cultură. Tocmai de aceea, avem nevoie de cumpăna gândirii anticilor, care a fost neprăpăstioasă în vremuri cu mult mai crude pentru destinul uman, decât cele de astăzi.

În frământatul climat universitar actual, „vocea” profesorului Petre Gheorghe Bârlea va îndemna mereu la echilibru și armonie, foarte necesare acum, când este evident că schimbările din toate domeniile de activitate (de la politică și economie, până la știință și religie) sunt mai dese și mai rapide decât mersul societății. Se vorbește, pe bună dreptate, dar nu întotdeauna în mod peremptoriu, despre așa-numitele „științe tari”, adică științele exacte responsabile în cel mai înalt grad de tehnologiile civilizației viitorului, considerate viitorul însuși. În fața acestui adevăr care – deși seamănă, prin conglomerare, cu

„nodul gordian” – pare să fi fost ridicat la rangul de „axiomă”, profesorul Bârlea ar putea adăuga, prin exemplul vieții sale, rolul fundamental ce revine în continuare științelor spiritului, cu argumentul că ele l-au creat pe om ca ființă gânditoare, socială, condusă de conștiință și sprijinindu-se pe axele binelui, frumosului, adevărului. Dacă, totuși, conjunctural, faptele se prezintă într-o entropie care ne dă uneori fiori, credința fundamentală pe mesajul umanist al istoriei, reprezintă un solid punct de sprijin. Însuși nobilul ceremonial de astăzi, prin care omagiem meritele unuia dintre semenii noștri, este o dovadă a unității de sens dintre tradiție și actualitate, dintre trecut și prezent, dintre continuitate și... continuitate. Rațiunea ființării titlului de „Doctor Honoris Causa” are, printre rosturi, și pe acela de a confirma că în societatea contemporană, atât de diferită față de tot ceea ce s-a petrecut până acum, concepția umanistă și umanoarele nu își diminuează semnificațiile. Dimpotrivă, rolul lor devine cu atât mai important cu cât, participând la provocatoarea aventură a cunoașterii, miliardele de semeni au acum acces nemijlocit la informație – aș adăuga, mai mult decât la educație –, și descoperă noi temeuri de a medita asupra rosturilor existenței umane, care dau sens vieții.

Decernarea înaltului titlu profesorului Petre Gh. Bârlea reprezintă un bun prilej ca, evocându-i-se personalitatea, să evocăm modelul genuin în care, la o privire atentă, se regăsesc calitățile însoțitoare ale oricărui universitar, de la structura omului de știință și apropierea sa de studenți, la modelul etic și moral promovat de acesta, până la prezența lui activă în treburile cetății. Înainte de a scrie despre CV-ul profesional al sărbătoritului, se impun câteva scurte date biografice despre cel născut la Caransebeș, la 29 iunie 1951. Din prima filă a cărții vieții sale, se observă că destinul i-a dăruit, ca părinți, pe Maria

și Gheorghe Bârlea, oameni modești și muncitori, familie în sânul căreia viitorul om de știință a deprins, odată cu asprimea existenței, o educație riguroasă și lecția cultului muncii, a respectului valorilor tradiționale. Înrâurit de aceste începuturi, profilul moral și spiritual al adolescentului intră pe turnanta evoluției personale în timpul studiilor din cadrul Facultății de Limbi Romanice, Clasice și Orientale (specialitatea latină-greacă) de la Universitatea din București, continuate, în anii următori, de aprofundări ale specializărilor română-franceză și apoi română-germană. Cunoștințele de limbă, cultură și civilizație italiană, acumulate la Institutul Italian din București, preced pregătirea și trecerea doctoratului cu tema *Sistemul antonimelor în limba latină și principalele limbi romanice (franceza, italiana, spaniola, portugheza, româna)*, obținut sub îndrumarea profesoarei Lucia Wald. Domeniul de competențe al abordărilor doctorale conturează formația de lingvist a Profesorului. Asupra unora dintre informațiile sau aspectele care sunt amănunțit redate în Lista lucrărilor publicate (prezentă în volum), reținem brevilocvent: 17 cărți de autor, 30 de volume coordonate, peste 200 de studii și articole selectate din lista mai amplă a contribuțiilor de filologie clasică, editologie, critică și istorie literară, culturologie. Unele nuanțări, cum sunt informațiile referitoare la studiul gramaticii limbii române contemporane, se arată bine-venite, fiindcă aparțin unei categorii de cercetare prioritare. Aici intră cele două ediții ale manualului de Limba română contemporană. Fonetică și fonologie – Ortografie, ortoepie și punctuație – Vocabular, Editura „Grai și Suflet – Cultura Națională”, București, 2000; Ediția a II-a, revizuită. Editura Muzeul Național al Literaturii Române, București, 2013. Manualul despre care vorbim a constituit cursul universitar pe care profesorul Petre Gheorghe

Bârlea îl predă, de un sfert de secol, în cadrul Secției de limba și literatura română din universitatea târgovișteană „Valahia”, într-o facultate care, ca semn al tumultoaselor schimbări pe care le trăim cu toții, și-a revizuit polimorf denumirea. În cadrul altei instituții de învățământ superior, Universitatea „Ovidius” din Constanța, al cărui Departament de Filologie română, limbi clasice și balcanice, apoi Departamentul de Studii Doctorale le-a condus, profesorul Petre Gheorghe Bârlea predă doctoranzilor săi materia existentă în numeroasele studii-cărți elaborate și augmentate prin aducerea „la zi” a informației cu prilejul reeditărilor. Ele reprezintă, cel puțin numeric, quintesența a ceea ce autorul a simțit necesar să transmită contemporanilor și studioșilor despre orizonturile lingvisticii și clasicității greco-latine: *Contraria Latina – Contraria Romanica*. Sistemul antonimelor în limba latină și reflexele sale în limbile romanice, Editura ALL – Education ALL, București, 1993; *Introducere în studiul latinei creștine*, Editura „Grai și Suflet – Cultura Națională”, București, 2000; *Miezul cuvintelor. Studii de lingvistică generală și lingvistică latină*, Editura „Bibliotheca”, Târgoviște, 2001, Peithous Demiourgos. Știința și arta convingerii în Antichitatea greco-latină, Editura „Bibliotheca”, Târgoviște, 2004; *Ana cea buna. Lingvistică și mitologie*, Editura „Grai și Suflet – Cultura Națională”, București, 2007. Sunt, trebuie precizat, nu doar cărți bine informate asupra istoriei și culturii noastre formative, ci pledoarii pentru cunoașterea adâncilor înțelesuri ale Antichității greco-romane, care este leagănul civilizației europene. Cu atât mai mult, cu cât obârșiile noastre, ca loc de formare și origine, s-au situat la confluența benefică a întâlnirii dintre vechii greci și romani. Aceste întinse și erudite studii fac dovada că originile culturilor de acum mai bine de două milenii sunt, în fapt, „rădăcinile” din

care urcă spre lumina soarelui lumii contemporane sevele înțelepciunii milenare. Rezistăm cu greu tentației de a nu ne opri stăruitor asupra informațiilor cuprinse în studiile și cercetările profesorului, ca și în privința detalierii importanței lor, rezumându-ne să atragem atenția asupra semnificațiilor care conturează în mod strălucit formația de lingvist a profesorului Petre Gheorghe Bârlea: pregătirea în sfera filologiei clasice și românești presupune vaste aprofundări în fenomenul cercetat, în ariile sale multiple de cunoaștere, din toate limbile romanice, laolaltă cu o imagine completă a culturii și civilizației dezvoltate de acestea. Fără o asemenea anvergură științifică nu se poate realiza nimic durabil în domeniul studiului limbii.

O altă caracteristică definitorie pentru activitatea de la catedră a profesorului Petre Gheorghe Bârlea se referă la relaționarea directă, nemijlocită cu studenții, masteranzii și doctoranzii săi. Dincolo de justificata deschidere spre dialog și de condescendența cu care profesorul Bârlea își înconjoară activitatea universitară, cei ce îl cunosc – și nu sunt puțini aceștia – pot depune mărturie că ori de câte ori i-au cerut sfatul ori sprijinul, l-au primit cu asupra de măsură, laolaltă cu o autentică și paternă căldură sufletească. Dar asta nu înseamnă – aceeași pot confirma faptul – că din acest tip de comunicare au lipsit observațiile, uneori aspre, făcute în scopul perfectibilității, auto-depășirii pe care le-o cerea mentorul lor. Lucrările de licență și cele de doctorat peste care ochii Profesorului au trecut răbdători, iar mâna a corectat, a îmbunătățit sau a propus o formă alternativă, uneori înnegrind pagina de corecturi, demonstrează utilitatea pe care profesorul o face cu o stăruință de scrib, fiindcă știe cât de important este, în acest sens, rolul unui autentic îndrumător. Vedem în acest efort pledoaria unei autorități care știe că propriul mesaj și model trebuie transmis în

numele demnității profesiei, dar și cu o tenace muncă nevăzută, învăluită în modestie

Acestor calități, pe care le-am califica înnăscute profesiei alese, li se adaugă cele de participant și organizator de manifestări științifice. A ținut cursuri, ca profesor asociat la Universitatea Karol IV din Praga, Republica Cehă (1993-1996), Universitatea Paris IV Sorbonne, Franța, (2001-2003), Universitatea din București (1999-2003; 2010 – prezent), Universitatea Castilla – la Mancha, Spania (2006-2009), Liberty University, Sacramento, SUA (1996-2002), Lexford University din Viena (2003-2005), Romanian-American Theological Institute and Seminary (Cleveland, OH, SUA și Toronto, Ontario, Canada; 2007 – prezent). A susținut comunicări științifice în țară (la Academia Română) și în străinătate: Franța, Italia, Spania, Insulele Canare, Germania, R. Moldova, Cipru, Grecia, Israel, Rusia, SUA.

A condus granturi naționale și internaționale, aproape în fiecare an universitar, muncind, cum se spune, „cot la cot” cu colegii de echipă, dar și îndrumându-le activitatea, cu o dăruire profesională care a impus respectul celor din jur.

Pentru că ne aflăm la festivitatea de decernare a titlului de Doctor Honoris Causa în cadrul universității din vechea capitală de scaun domnesc a Țării Românești, trebuie amintit rolul deținut de profesorul Petre Gheorghe Bârlea în inițierea și, ulterior, organizarea Colocviului Internațional „Latinitate – Romanitate – Românităte”, manifestare științifică de profil umanist, cu ecouri în lumea filologilor și o amplă recunoaștere internațională. Colocviul se desfășoară fără întreruperi de șaisprezece ani și constituie un excelent prilej de întâlnire a mediului universitar local și național cu personalități de seamă ale lingvisticii mondiale, la fiecare nouă ediție.

De înalte aprecieri s-a bucurat *Conferința* internațională organizată la finalizarea grantului AUF *Lieux imaginaires dans la littérature d'enfance* (având între colaboratori universitățile Paris III Sorbona și ENS Tetouan, Maroc), organizată la Târgoviște, în iunie 2006, cu participanți de pe cinci continente. Rezultatele au avut parte de patru editări, coordonate de Petre Gheorghe Bârlea, începând cu *Espaces imaginaires dans la littérature d'enfance. Relevé*. Valahia University Press, Târgoviște, 2006; *De la local la universal. Spații imaginare și identități în literatura pentru copii*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2006; Ediția în limba franceză, Suceava, 2009; *Dicționar de locuri imaginare în literatura română pentru copii (DLI)*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2006, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2009.

Tot prilejuit de aceste referințe, trebuie amintită coordonarea publicației științifice *Diversitate și Identitate Culturala în Europa* (DICE), 2004 –, acreditată CNCSIS cu calificativul B+ și inclusă în mai multe baze internaționale de date.

Pe un plan de aceeași maximă importanță se situează preocupările istorico-literare ale profesorului Petre Gheorghe Bârlea, ilustrative în ceea ce s-ar putea numi sfera cunoștințelor despre patrimonial cultural românesc. Stabilindu-se la Târgoviște, în fosta Capitală a Țării Românești, profesorul Petre Gheorghe Bârlea s-a atașat valorilor perene din orașul și împrejurimile ale cărui spirite tutelare au devenit mentorii săi și în numele cărora și-a asumat rolul de polihistor al acestui *topos* încărcat cu secole de istorie culturală și destin național. Cei care au avut șansa să-l însoțească pe străzile Târgoviștei cunosc fervoarea cu care profesorul Petre Gheorghe Bârlea, la rândul lui adoptat de acest oraș, vorbește despre fiecare monument,

stradă, casă, colțișor sau numai vestigiu. Le cunoaște cel mai bine, fiind singurul care îi poate aduce în fața noastră, la un taifas contemporan, pe Coresi, întâiul tipograf al cărților în limba română, pe poeții Văcărești și pe urmașa lor, Elena Văcărescu, pe Vasile Cârlova, I. Heliade Rădulescu și Grigore Alexandrescu (căruia i-a consacrat două monografii), pe Smaranda Gârbea – Maica Smara, prietenă a Veronicăi Micle și a lui Eminescu, ale cărei cărți le-a reeditat în anii din urmă, pe Brătescu-Voinești sau pe Mircea Horia Simionescu, unul dintre inițiatorii Școlii de la Târgoviște. Animator al vieții culturale a orașului în care s-a consacrat, pentru început, învățământului universitar, profesorul Petre Gheorghe Bârlea este unul dintre membrii marcantă ai *Societății Scriitorilor Târgovișteni*.

În domeniul vieții sociale, profesorul Petre Gheorghe Bârlea face parte din categoria celor care țin la imaginea durabilă, clasicizată, a profesiei alese. Aspect care se „vede”, s-ar zice, în tot ceea ce întreprinde. De pildă, prezența sa la cursuri, ca și în cadrul celorlalte activități universitare, este una de o elegantă sobrietate față de principiile științifice pe care le cultivă și predă, dar și de amenitate în raport cu studenții și doctoranzii săi. Niciunul dintre colegi sau discipoli nu l-a întâlnit vreodată altfel decât în costum și purtând cravată. Este o atitudine pe care Profesorul ține să o sublinieze, în contrast cu mulți dintre universitarii care au abandonat acest „indiciu” în favoarea vestimentației obișnuite și mai comode. Însă, în trecutul nu foarte îndepărtat, costumul și cravata reprezentau distincția vestimentară a unei adevărate caste de intelectuali care ținea la prestigiul profesiei ei, inconfundabilă chiar și atunci când, parafrazându-l pe Eminescu, intrau în orașul furnicar. Este, în această atitudine, semnul cel mai înalt al respectului față de un statut profesional, dar și un model de conduită, de considerație

arătată audienței din agora filologică. Și, nu în cele din urmă, față de sine.

Ar trebui adăugate, desigur, și alte înzestrări care împodobesc profilului uman ființat în universitarul Petre Gheorghe Bârlea. Dacă n-au fost amintite, justificarea celui care semnează aceste rânduri se sprijină pe argumentul că formații personalității sărbătoritului nostru s-au constituit pe acel principiu holistic ridicat la nivelul unei teorii generale. Nu credem că forțăm nota spunând că această caracteristică sistemică și ordonatoare a fost favorizată tocmai de accesul timpuriu și determinant la valorile clasicității, inculcate structural condiției de intelectual din secolul al XXI-lea. Suntem ceea ce gândim, ne arată o zicere, a cărei iradiere de semnificații îi pune în umbră pe succesivii ei observatori. Este de ajuns să-i amintim vechimea, de cel puțin două milenii și jumătate. Ceea ce înseamnă că profesorul Petre Gheorghe Bârlea crede în menirea sa, iar noi, propunând invitarea Domniei-sale în rândul exclusivist al membrilor „DHC” din universitatea noastră, îl felicităm și îi urmăm în vechea, dar niciodată vetusta limbă latină: *Vivat, crescat, floreat!*